

קופת פנסיה

הכלל בעניין זה פשוט וברור - כספי הפנסיה אינם ניתנים להורשה. פנסיה משולמת על-ידי קרן הפנסיה בהתאם לתקנון קרן הפנסיה. התקנון הינו חוזה אחיד שבין העמית לקרן הפנסיה, ולאחר פטירת העמית קרן הפנסיה תעביר את כספי הפנסיה שנצברו בהתאם לאמור בתקנון. במרבית התקנונים, אם לא בכלום, הוראות התקנון קובעות כי הפנסיה תשולם לשאירים של העמית שנפטר, כלומר לבת/בן הזוג ולילדיהם עד גיל 21. המשמעות היא שלא ניתן לקבוע בצוואה את זהותם של השאירים של קופת הפנסיה. יוצא אם כן שככל שאין לעמית שנפטר בת/בן זוג, וילדיו כבר עברו את גיל 21, אזי אף אחד לא ייהנה מכספי הפנסיה שנצברו בקרן הפנסיה של העמית שנפטר.

קופת תגמולים (קופת גמל וביטוח מנהלים)

רקע כללי

סעיף 147 לחוק הירושה קובע את מעמדם המשפטי של כספים המנוהלים בחברת הביטוח: "סכומים שיש לשלם עקב מותו של אדם על פי חוזה ביטוח, על פי חברות בקופת קצבה או בקופת תגמולים או על פי עילה דומה, אינם בכלל העיזבון, זולת אם הותנה שהם מגיעים לעיזבון". במילים אחרות, סעיף 147 לחוק הירושה מוציא מגדר העיזבון את כל כספים המשתלמים מקופת תגמולים, ומקנה עדיפות למוטב שנקבע על-ידי העמית על פני עזבונו, כמוגדר בצוואה או בהעדר צוואה - היורשים עפ"י דין. מכאן שכספי התגמולים אינם חלק מכלל העיזבון, כלומר הם אינם מתחלקים על פי דיני הירושה אלא משולמים לפי ההוראה שנתן העמית עוד בחייו במסמכי ההצטרפות לקופה, או בכל עת מאוחרת יותר, ובלבד שקבע מי הם המוטבים בקופה שיזכו בכספים אשר נצברו בקופה במהלך חייו.

כיצד קובעים מוטבים? סעיף 36(ב) לחוק החוזים קובע בעניין זה כדלקמן:

"בחיוב שיש לקיימו עקב מותו של אדם - על פי חוזה ביטוח, על פי חברות בקופת קצבה או בקופת תגמולים או על פי עילה דומה - רשאי הנושה, בהודעה לחייב או בצוואה שהודעה עליה ניתנה לחייב, לבטל את זכותו של המוטב או להעמיד במקומו מוטב אחר, אף אחרי שנודע למוטב על זכותו."

דהיינו, עמית יכול לבטל מוטב או לשנות את המוטבים באמצעות הודעה לחברת הביטוח או באמצעות צוואה. יודגש כי שינוי או ביטול המוטב בצוואה צריך שיהיה בנוסח ברור וחד-משמעי, על מנת למנוע סכסוכים משפטיים בעניין.

מה גובר: צוואה או מוטבים שנקבעו בקופת התגמולים?

לעיתים תכופות קבע העמית מוטבים מסוימים בעבר הרוחק, ואילו בצוואה שערך שנים רבות לאחר מכן "הוריש" את כספי קופת התגמולים ליורשים שאינם אותם מוטבים.

כיצד מיישבים סתירה בין הוראות הצוואה הקובעות כי כספי קופת התגמולים ישולמו ליורש מסוים, למרות שהיא סותרת את הוראת המוטבים שנקבעה בקופת התגמולים במועד שקדם לצוואה?

התשובה לכך אינה ברורה וחד משמעית, והיא נותרה במחלוקת בפסקי דין שונים של בית המשפט העליון. במהלך השנים נפסקו שלוש הלכות שונות לעניין זה:

הוראת מוטבים גוברת על הוראת צוואה ואין להוראת הצוואה תוקף. הוראת הצוואה גוברת, בתנאי שהעתק הצוואה נמסרה לקופת התגמולים קודם לפטירת העמית.

הוראת הצוואה גוברת כיוון שהיא ההוראה המאוחרת יותר, ואין צורך למסור את העתק הצוואה לקופת התגמולים.

לסיכום - כיצד מומלץ לפעול?

כל עוד אין חקיקה מסודרת או פסיקה חד משמעית מחייבת של בית המשפט העליון, דרך המלך הינה לדאוג כי כל הוראה לגבי המוטבים תעשה באמצעות פעולת עדכון מוטבים ישירות מול קופת התגמולים, ואם מסיבה כלשהי נאלצים לעשות זאת באמצעות צוואה - אזי יש לדאוג למסור את הצוואה ללא כל דיחוי לקופת התגמולים, עוד קודם לפטירת המצווה.

בנוסף, טוב יעשו בני הגיל השלישי אם יודאו מיהם המוטבים אשר נקבעו בעבר הרוחק בקרן התגמולים שלהם, ובמידת הצורך יבצעו את העדכונים הנדרשים ישירות מול קופת התגמולים.

* עו"ד שביט בן חורין מרמת השרון מתמחה בעריכת דין לגיל השלישי. בעל הכשרה והסמכה מיוחדת מטעם משרד המשפטים לעריכת ייפוי כוח מתמשך. חבר בוועדת ייפוי כוח מתמשך של מחוז תל אביב בלשכת עורכי הדין.

מרצה בנושא תכנון משפטי מקדים לתקופת הגיל השלישי בפני פורומים מקצועיים ואוכלוסיית האזרחים הוותיקים. האמור לעיל אינו מהווה חוות דעת משפטית ו/או תחליף ליעוץ משפטי אישי.

עו"ד שביט בן חורין השתתף בוועדת היגוי במינהל גיל הזהב בתוכנית הקהילתית "הכינותי מראש".